

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

SAB390

Predefinert informasjon

Startdato:	03-05-2023 09:00 CEST	Termin:	2023 VÅR
Sluttdato:	15-05-2023 14:00 CEST	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave		
Flowkode:	203 SAB390 1 O 2023 VÅR		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	250
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Tittel *:	Mer enn toleranse: Skeive ungdommers erfaringer med barnevernet, omsorgssentre og asylmottak, og sosialarbeideres rolle i å fremme empowerment og sosial rettferdighet
Antall ord *:	7999

Sett hake dersom Ja Egenerklæring *: Ja
besvarelsen kan brukes inneholder besvarelsen Nei
som eksempel i konfidensielt
undervisning?: materiale?:

Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert
oppgavetittelen på
norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
vitnemålet mitt *:

Gruppe

Gruppenaun: (Anonymisert)
Gruppennummer: 68
Andre medlemmer i Deltakeren har innlevert i en enkeltmannsgruppe
gruppen:

Jeg godkjenner autalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

BACHELOROPPGAVE

Mer enn toleranse: Skeive ungdommers erfaringer med barnevernet, omsorgssentre og asylmottak, og sosialarbeideres rolle i å fremme empowerment og sosial rettferdighet

Beyond tolerance: Queer youth's experiences with child welfare, care centers and asylum facilities, and the role of social workers in promoting empowerment and social justice

Kandidatnummer 250

Bachelor i sosialt arbeid

Fakultet for helse- og sosialvitenskap

Innleveringsdato: 15.05.2023

Abstract

Queer youth in child welfare services and care centers and asylum facilities experience oppression on multiple levels, which creates a demand for inciteful and perceptive social workers. Through analyzing and discussing the finds from three articles, this article finds that queer youth experience lack of affirmation and safety and lack of recognition of their identities due to the systems' lack of queer knowledge and insight into the lived experience of queer youth interacting with them. Queer youth with intersecting identities are especially vulnerable, which underlines the importance of sufficient knowledge and competence. The study emphasizes the importance of social workers promoting social justice and empowerment for queer youth in these settings. To achieve this, social workers must be culturally humble and culturally conscious, while taking into account the intersecting identities of queer youth.. Additionally, social workers should work to increase their own knowledge as well as within the systems they operate in to better support queer youth. By centering the voices and experiences of queer youth and working to promote social justice and empowerment, social workers can make a meaningful impact in the lives of queer youth who have experienced marginalization and discrimination in their interactions with child welfare services, care centers, and asylum facilities.

Innholdsfortegnelse

1.0 Introduksjon	2
1.1 Bakgrunn for valg av problemstilling og sosialfaglig relevans	2
1.2 Presentasjon av problemstilling.....	4
1.2.1 Avgrensninger og utvidelser av problemstillingen	4
2.0 Teoretisk forankring og sentrale begreper.....	4
2.1 Teoretisk forankring	5
2.1.1 Kritisk sosialt arbeid.....	5
2.2 Sentrale begreper	6
2.2.1 LHBTQIA+ og «skeiv».....	6
2.2.2 Empowerment	7
2.2.3 Kulturell bevissthet og kulturell ydmykhet.....	8
2.2.4 Interseksjonalitet.....	9
3.0 Metode.....	9
3.1 Valg av metode	9
3.2 Søkeprosessen	10
3.2.1 Litteraturhierarki.....	10
3.2.3 Inklusjons- og eksklusjonskriterier	10
3.2.2 Søkene	11
3.3 Kritiske betraktninger og etiske vurderinger.....	13
3.5 Analyse	14
4.0 Resultat og drøfting.....	15
4.1 Trygghet og anerkjennelse	16
4.2 Identitet og helhetsfokus: å se <i>hele</i> mennesket.....	18
4.3 Manglende tematisering og kunnskap.....	20
4.4 Drøfting i et helhetsperspektiv: makt, sosial rettferdighet og empowerment.....	22
5.0 Konklusjon og implikasjoner for praksis	23
7.0 Litteraturliste.....	25

Oversikt over tabeller

Tabell 1: inklusjons- og eksklusjonskriterier, s. 11

Tabell 2: oversikt over temaer fra artiklene, s. 16

1.0 Introduksjon

En holdningsundersøkelse gjennomført av Opinion på oppdrag fra Bufdir, viser at den norske befolkningen generelt sett har mindre negative holdninger til LHBTQIA +-personer nå enn tidligere (Opinion, 2022). Likevel viser Statistisk sentralbyrås livskvalitetsundersøkelse fra 2021 at det er en opphopning i levekårsutfordringer hos skeive: flere unge skeive er også unge uføre, skeive lever i større grad i fattigdom og har dårlige boforhold, har dårligere psykisk helse og har generelt dårlige livskvalitet enn den øvrige befolkningen (Engvik, 2022; Gram, 2022). I tillegg opplever mange skeive ulike former for direkte og indirekte diskriminering – blant annet er ordet «homo» et av de mest brukte skjellsordene i norsk skole (Lenz & Moldrheim, 2019). Skeive blir også utsatt for indirekte diskriminering i form av mangelfull formell og systematisk kunnskap og kompetanse på seksuell orientering og kjønnsuttrykk, både i helsetjenester og i barnevernet (Solberg, 2017; Paulsen et. al., 2020). Både direkte og indirekte diskriminering av skeive ser en både nasjonalt og internasjonalt. Eksempelvis viser en studie at over 50% av skeive amerikanere at de har opplevd interpersonlig diskriminering i form av skjellsord, mikroagresjoner, seksuell trakassering og vold, og at mer enn én av seks skeive voksne har unngått å oppsøke nødvendig helsehjelp i frykt for diskriminering og forskjellsbehandling (Logan, et. al., 2019).

1.1 Bakgrunn for valg av problemstilling og sosialfaglig relevans

Bakgrunnen for at jeg valgte dette temaet er både basert på mine egne erfaringer med å jobbe med skeive ungdommer, og mitt personlig engasjement for brukergruppen. I mitt arbeid i ulike barnevernstiltak har jeg sett at tjenestene har store kunnskapshull når det kommer til skeive, og særlig skeive ungdommer – noe som forskningen bekrefter: ansatte både i norsk barnevern, i helsesektoren og på omsorgssentre og asylmottak mangler kunnskap om kjønns- og seksualitetsmangfold, og at tjenestenes forståelse av kjønn og seksualitet som mer enn seksuell atferd er lite utbredt (Solberg, 2017; Stubberud & Akin, 2018; Paulsen, et. al., 2020). I tillegg til at tjenestene har store kunnskapshull, viser en rapport også at generell lhbtqi-kunnskap i liten grad tematiseres i bachelorutdanningene i sosialt arbeid (Paulsen, et. al., 2020).

Det finnes lite norsk forskning på skeive ungdommer og hvordan de har det, til tross for et økende fokus på skeiv forskning generelt (Skeiv Ungdom, 2022). Når det kommer til skeive ungdommers møte med både kommunalt og statlig barnevern, er det særlig lite norsk forskning – en omfattende kartleggingsstudie viser at hoveddelen av forskningen har blitt gjennomført i og om USA (Kaasbøll & Svendsen, 2021). Enda mindre forskning finnes det om skeive enslige mindreårige asylsøkeres livssituasjon og erfaringer (Stubberud & Akin, 2018). Jeg ønsker derfor å samle den eksisterende forskningen, og bidra til mer innsikt i hvordan sosialarbeidere kan arbeide med skeive ungdommer i disse systemene.

Arbeid med skeive ungdommer er også viktig med tanke på sosialarbeiderens samfunnsansvar. Den internasjonale sosialarbeiderorganisasjonen (IFSW) definerer sosialt arbeid som et yrke og en disiplin som fremmer sosial endring, utvikling og utjevning, samt myndiggjøring (empowerment) og frigjøring av mennesker (Berg, et. al., 2019, s. 21). I denne definisjonen presiseres også blant annet prinsippene sosial rettferdighet, kollektivt ansvar og respekt for forskjeller. En del av en sosialarbeiders samfunnsansvar er med andre ord å fremme sosial rettferdighet og empowerment ovenfor marginaliserte og undertrykte mennesker. Dette presiseres ytterligere i Fellesorganisasjonens yrkesetiske grunnlagsdokument, hvor det står det sosialarbeidere: «(...) skal unngå og bekjempe urimelig forskjellsbehandling av mennesker på grunnlag av etnisitet, kultur, språk, kjønn, kjønnsuttrykk og seksuell orientering, (...) alder og andre vesentlige personforhold» (Fellesorganisasjonen, 2019). Det påpekes her at det er viktig å være kritisk til likebehandling og standardiserte tiltak. Dessuten påpekes det at sosialarbeidere skal ta utgangspunkt i brukerens egne verdier, kunnskap og ressurser, og har et ansvar for å sørge for at tiltak og tjenester ikke bidrar til umyndiggjøring av brukerne (Fellesorganisasjonen, 2019). Derfor vil jeg ha særlig fokus på empowerment, interseksjonalitet, kulturell kompetanse og kulturell ydmykhet i møte med skeive ungdommer – da vårt yrkesetiske grunnlagsdokument forplikter oss til å aktivt motvirke diskriminering av denne gruppen og disse tilnærmingene kan gi sosialarbeidere verktøy til å gjennomføre nettopp dette.

Jeg ønsker derfor gjennom denne bacheloroppgaven å få innsikt i skeive ungdommers erfaringer i møte med barnevernet og fra omsorgssentre og asylmottak,

og utforske hvordan vi som sosialarbeidere kan jobbe med og rundt dem for å fremme sosial rettferdighet og empowerment.

1.2 Presentasjon av problemstilling

Med utgangspunkt i mine egne erfaringer, sosialarbeideres samfunnsansvar og skeive ungdommers levekår, har jeg utarbeidet følgende problemstilling:

«Hvordan kan sosialarbeidere i barnevernet, på omsorgssentre og på asylmottak fremme empowerment og sosial rettferdighet i møte med skeive ungdommer?»

1.2.1 Avgrensninger og utvidelser av problemstillingen

Utviklingen av problemstillingen vil bli gjort mer rede for i metodedelen av denne oppgaven, men jeg ønsker likevel å kommentere noen avgrensninger og utvidelser av den allerede her.

Jeg har, med bakgrunn i forskningen jeg har funnet, valgt å undersøke ungdoms erfaringer med hele barnevernet – det vil si både kommunal barneverntjeneste og tiltak gjennom Barne-, ungdoms-, og familieetaten (Bufetat) som fosterhjem, barneverninstitusjoner og omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere. Jeg så meg nødt til å utvide problemstillingen min til å også inkludere enslige mindreårige asylsøkere på omsorgssentre og asylmottak, da det var vanskelig å finne nok forskning om skeive barn og unges erfaringer med kun barnevernet. Jeg tar ikke stilling til UDI og øvrige deler av asylprosessen. Til tross for relativt store forskjeller i livssituasjonen til en enslig mindreårig asylsøker og en ungdom med tiltak gjennom barnevernet, vurderer jeg flere aspekter ved deres opplevelser og erfaringer som overførbare da det gjennom analysen fremkom flere likhetstrekk. Dessuten vil jeg argumentere for at det er en viss overførbarhet i at begge gruppene er bestående av ungdom med tiltak fra eller under omsorg av inngripende offentlige tjenester og systemer, og at de har flere identiteter og tilhører flere kulturer.

2.0 Teoretisk forankring og sentrale begreper

Jeg vil her presentere og redegjøre for oppgavens teoretiske perspektiv og sentrale begreper. Noen av disse begrepene kan ha ulik betydning i ulike kontekster. Derfor vil jeg her presentere begrepene slik jeg forstår dem, og operasjonaliserer dem til min

oppgave.

2.1 Teoretisk forankring

2.1.1 Kritisk sosialt arbeid

Kritisk sosialt arbeid er en tilnærming innen sosialt arbeid som har som mål å utfordre og endre underliggende samfunnsstrukturer som fører til sosial urettferdighet, ulikhet og undertrykkelse. Denne tilnærmingen har røtter i marxistisk, anti-diskriminerende og anti-undertrykkende perspektiver (Payne, 2021, s. 399). Kritisk sosialt arbeid skiller seg fra andre praksisteorier ved at det har som mål å arbeide for sosial endring og transformasjon på systemnivå, ved å utfordre eksisterende og rådende praksis som bidrar til å opprettholde sosial urettferdighet og undertrykkelse.

I kritisk sosialt arbeid er forståelse makt og maktfordeling i samfunnet sentrale tema med implikasjoner for praksis. Makt kan defineres som sosialt konstruert og sosiale og strukturelle barrierer som større hindringer for å sikre likhet og rettferdig tilgang på ressurser enn forklaringer på mikronivå (Payne, 2021, s. 399). Bourdieus idé om doxa er en måte å forstå makt på, hvor doxa er internaliserte og utfordrede oppfatninger, forestillinger og overbevisninger i et samfunn (Bourdieu, 1977, gjengitt i Fram, 2004). Diskursmakt, eller diskursiv makt, er en annen viktig del av maktforståelsen. Dette innebærer at dominerende samfunnsgrupper praktiserer sin makt og opprettholder kontroll gjennom indirekte og diskursive midler som ideer og kultur, som blir tatt for gitt og akseptert som ubestridelige sannheter av øvrige samfunnsgrupper (Askheim, 2012; Payne, 2021). Payne (2021) argumenterer for at når disse ideene og tankemønstrene innebærer narrativ som er krenkende ovenfor minoritetsgrupper, blir diskursiv makt et verktøy for marginalisering og skaper sosiale barrierer. Sosialarbeidere som jobber med marginaliserte og undertrykte samfunnsgrupper har et ansvar for å være bevisst egen doxa og diskursmakt, da dette gir innsikt i de underliggende maktstrukturene som former brukernes utfordringer (Payne, 2021). Dette gjør sosialarbeiderne i stand til å utfordre disse maktstrukturene både på systemisk og personlig plan.

Sosial rettferdighet er en annen sentral del av kritisk sosialt arbeid, og omhandler rettferdig fordeling av både sosiale byrder og goder i et samfunn (Payne, 2021, s. 361). Der nyliberale syn på rettferdighet sentrerer på individuell autonomi og

frigjøring fra institusjonelle reguleringer og inngripen, anser sosial rettferdighet omfordeling som en nødvendig forutsetning for rettferdighet (Payne, 2021). Watts og Hodgson (2019, gjengitt i Payne, 2021, s. 372) identifiserer fire tilnæringsmetoder til sosial rettferdighet: omfordeling, kritisk, deltakelse og anti-undertrykkelse. En omfordelende tilnærming innebærer rettferdig omfordeling av goder og byrder, mens den kritiske tilnærmingen adresserer økonomiske, politiske og sosiale strukturer som kilde til ulikhet og undertrykkelse. Deltakerperspektivet fokuserer på forebygging og bekjemping av sosial ekskludering gjennom å legge til rette for at brukere kan delta i beslutningstaking, og det anti-undertrykkende perspektivet presiserer sosialarbeidernes ansvar for å sikre individets autonomi og rettigheter gjennom anti-undertrykkende praksis. Samtidig kan sosial rettferdighet oppnås gjennom individuell og systemisk anerkjennelse, da det vil bryte ned strukturelle barrierer som bidrar til at marginaliserte grupperes stemme ikke blir hørt (Payne, 2021).

2.2 Sentrale begreper

2.2.1 LHBTQIA+ og «skeiv»

Det er viktig å tydelig definere akronymet LHBTQIA+ og begrepet «skeiv», både av respekt for gruppen og for å konkretisere hvem jeg snakker om når jeg benytter meg av disse begrepene. LHBTQIA+ er et paraplybegrep der bokstavene står for henholdsvis lesbisk, homofil, bifil, trans, «queer» (på norsk: skeiv), interkjønn og aseksuell/aromantisk, og plusstegnet omfatter øvrige ikke-heterofile og ikke-binære kjønnsuttrykk (Skeiv Kunnskap, u.å.). Akronymet har blitt mye debattert og blir stadig utvidet til å inkludere flere marginaliserte identitetsuttrykk. Begrepet «skeiv», på engelsk «queer», brukes ofte som et samlebegrep for samme gruppe, samt som et akademisk begrep. Det er likevel viktig å bemerke at skeiv også er en identitet i seg selv – en identitet som innebærer kritikk av normative og binære kjønns- og seksualitetsinndelinger (Skeiv Kunnskap, u.å.; Bufdir, 2023). For å være mest mulig inkluderende, og omfatte alle seksualiteter og kjønnsuttrykk, har jeg i denne oppgaven valgt å benytte akronymet LHBTQIA+ samt samlebegrepet «skeiv» for å beskrive en svært mangfoldig gruppe mennesker med andre identiteter enn heterofil og ciskjønnen. Jeg anerkjenner samtidig at denne gruppen er svært sammensatt, og kan oppleve diskriminering og undertrykkelse både likt og ulikt. På nåværende tidspunkt blir bruk av begrepene LHBTQIA+ og «skeiv» av mange både i ulike forskningsmiljø og blant aktivister godtatt som mest inkluderende praksis (Skeiv

Kunnskap, u.å.; Lewis & Reynolds, 2021; Bufdir, 2023).

2.2.2 Empowerment

Empowerment oppsto som en reaksjon på sosiale og politiske ulikheter og undertrykkelse – spesielt den kvinner, etniske minoriteter og fattige personer opplevde (Adams, 2008). Begrepet har sine røtter først og fremst i radikalt sosialt arbeid og særlig i feministisk og antirasistiske bevegelser, og har som mål å synliggjøre og bekjempe undertrykkende maktstrukturer og -mekanismer i samfunnet (Adams, 2008; Ellingsen & Skjefstad, 2019). Empowerment kan altså forstås som både prosess og mål. Adams (2008, s. 17) definerer empowerment som individets, gruppens og/eller fellesskapets kapasitet til å ta kontroll over deres omstendigheter, utøve makt og oppnå sine mål. I tillegg kan begrepet empowerment omfatte den prosessen der folk, både individuelt og kollektivt, blir i stand til å hjelpe seg selv og andre for å maksimere deres livskvalitet. Paolo Freire beskrev empowerment som frigjøringsprosessen der de undertrykte utvikler kritisk bevissthet, tar kontroll over sine egne liv og engasjerer seg i kollektive handlinger med mål om transformasjon (Ledwith, 2016). Han mente også at empowerment ikke er noe en person eller institusjon kan gi til folket, men noe som må oppleves gjennom egen læring og aktiv deltakelse. Målet med empowerment kan sies å være det å gjøre folk i stand til å gjenkjenne sine egne ressurser, øke deres egne kapasitet og selvtillit til å utnytte disse ressursene, og oppmuntre dem til å søke makt og myndiggjøring, (Payne, 2021, s. 361).

Til tross for å være et sentralt begrep innen sosialt arbeid, finnes det en del diskurs om empowerment-begrepet og dets implikasjoner for sosialt arbeids praksis. I de senere år har empowerment blitt individualisert, noe som har ført til at empowerment blir sett på som en del av «hjelp til selvhjelp» heller enn en prosess som har sosial rettferdighet og transformasjon som mål (Adams, 2008; Ellingsen & Skjefstad, 2019; Payne, 2021). Med en slik individfokusert tilnærming til empowerment kan hensyn til de underliggende årsakene til marginalisering og undertrykkelse bli oversett eller ikke bli gitt nok oppmerksomhet. Samtidig kan strukturelle og systemiske barrierer begrense sosialarbeiderens handlingsrom til å fremme empowerment (Ellingsen & Skjefstad, 2019, s. 106). Adams (2008) peker også på at det ikke eksisterer noen

generell konsensus om riktig operasjonalisering og bruk av empowerment innen sosialt arbeid, noe som fører til at ulike land, tjenester og individuelle sosialarbeidere har ulik forståelse og implementering av konseptet. I min oppgave legges den systemiske, samarbeidende forståelsen av empowerment til grunn for drøftingen.

2.2.3 Kulturell bevissthet og kulturell ydmykhet

Det vil i min oppgave også være relevant å benytte seg av begrepene kulturell bevissthet (cultural consciousness) og kulturell ydmykhet (cultural humility). De har begge sitt utsprang i kritisk sosialt arbeid, og begge er utarbeidet som et alternativ til kulturell kompetanse – som av mange teoretikere og praktikere anses som utdatert (Fischer-Borne, et. al., 2015; Azzopardi & McNeill, 2016; Gottlieb, 2021).

Kulturell bevissthet er en pågående og dynamisk utviklingsprosess uten endepunkt, og forutsetter at sosialarbeideren deltar i hjelperelasjoner med aktivt, kritisk og meningsfylt engasjement (Azzopardi & McNeill, 2016). Som rammeverk og modell har kulturell bevissthet flere nivåer. Det er forankret i en sterk epistemologisk og teoretisk fundament og gir en flerdimensjonal forståelse av kultur som inkluderer flere identiteter enn kun etnisitet og hudfarge. Den bidrar også med en analyse av hvordan maktstrukturer bidrar til at kulturelle forskjeller, og kan brukes i arbeid både på mikro-, meso- og makronivå. Særlig viktig i kulturell bevissthet er kritisk selvrefleksjon – at sosialarbeideren selv utøver kritisk selvrefleksjon for å bli oppmerksom på sin egen partiskhet og forutinntatthet for å kunne møte brukeren på mest mulig inkluderende vis (Azzopardi & McNeill, 2016). Kulturell bevissthet forutsetter noe kunnskap om potensielle kulturelle tro og praksiser, for å kunne innta en informert ikke-vitende holdning i møte med brukere.

Kulturell ydmykhet skiller seg fra kulturell bevissthet blant annet i at den i større grad vektlegger kulturers subjektivitet. I følge Gottlieb (2021) er et sentralt tema i kulturell ydmykhet at kultur ikke er noe en objektivt kan kjenne til og at kunnskapen oppnås gjennom å forstå, lære av og samhandle med enkeltpersoner. Kulturell ydmykhet er i likhet med kulturell bevissthet en pågående prosess, men har samtidig hovedfokus på det interpersonlige og relasjonelle fellesskapet mellom hjelper, bruker og kolleger: relasjonene har potensiale til å transformere både sosialarbeideren og brukeren. Tilnærmingen forutsetter at sosialarbeideren utøver ydmykhet, selvrefleksjon og

selvkritikk i møte med personer fra andre kulturer enn sin egen. Kulturell ydmykhet i praksis innebærer tre viktige punkter: å forplikte seg til den pågående prosessen av «medfølelse selvbevissthet» og undersøkelse, støttet av et fellesskap av pålitelige og mangfoldige kolleger; å være åpen og lærevillig, strebe etter å se kulturer slik brukerne ser dem heller enn slik en selv definerer dem, og erkjenne sine feil; og til slutt, å alltid være bevisst på de sosiale strukturene som har bidratt til å forme virkeligheten slik brukeren opplever den og arbeide for å endre undertrykkende og diskriminerende systemer (Gottlieb, 2021, s. 476).

I min oppgave er disse særlig relevant da «skeiv kultur» kan være annerledes fra den majoritetskulturen, i tillegg til at skeive kan være en del av flere minoritetskulturer samtidig. Det å være sine holdninger bevisst og ha et rammeverk å jobbe sensitivt ut fra kan derfor være særlig viktig for denne gruppen.

2.2.4 Interseksjonalitet

Interseksjonalitet som begrep ble først brukt av amerikanske Kimberlé Crenshaw, en ledende akademiker innen «critical race theory» og feminisme. Hun definerte interseksjonalitet som en metafor for å forstå måtene flere former for ulikhet og ulemper kan forsterke hverandre, og skape hindringer som ikke blir forstått med et konvensjonelt tankesett (1989). Begrepet har siden fått fotfeste også i andre disipliner (herunder sosialt arbeid), og brukes i dag som et verktøy for å forstå hvordan ulike sosiale kategorier påvirker hverandre, og hvordan de sosiale kategoriene jobber sammen og forsterker den diskriminerende praksisen individer blir utsatt for (Carastathis, 2014; Collins, 2020). I min oppgave vil det være særlig relevant å se på kategoriene seksualitet, alder, kulturell tilhørighet, etnisitet og kjønn.

3.0 Metode

3.1 Valg av metode

Litteraturstudie er en forskningsmetode som defineres av å ha et klart definert forskningsspørsmål som besvares gjennom søk etter relevant litteratur, for så å vurdere og evaluere denne litteraturen (Aveyard, 2019). Denne forskningsmetoden er godt egnet for å få inngående innsikt i et fenomen. Mine innledende søk i ulike databaser ga en del treff, men få i norsk kontekst. Jeg utvidet derfor litteraturstudien

til å omfatte internasjonal forskning. Ettersom litteraturstudier også innebærer tolkning, tematisk analyse og drøfting av litteratur som svar på et konkret spørsmål (Aveyard, 2019), vurderer jeg litteraturstudie som en egnet metode for å besvare min problemstilling. Gitt bacheloroppgavens omfang både i tid og ord, har jeg funnet at litteraturstudie er den beste måten å svare på min problemstilling på – da jeg gjennom å søke etter og analysere relevant forskning vil få inngående innsikt i LHBTQIA+-ungdoms erfaringer fra offentlige hjelpetjenester, og gjennom å se sammenhenger og vurdere allerede eksisterende litteratur opp mot hverandre kan få ny innsikt i hvordan sosialarbeidere kan jobbe med og rundt skeive ungdommer.

3.2 Søkeprosessen

3.2.1 Litteraturhierarki

Før selve søkeprosessen, opparbeidet jeg et litteraturhierarki for å tydeliggjøre hva slags litteratur jeg trenger for å best svare på min problemstilling. Litteraturhierarki er et godt verktøy for å få oversikt over hvilken litteratur som er best egnet til å svare på problemstillingen (Aveyard, 2019, s. 68). Kvalitative studier benytter ofte dybdeintervjuer, fokusgrupper eller direkte observasjoner for å få innblikk i deltakernes subjektive opplevelse (Aveyard, 2019, s. 60-61), og er derfor best egnet for å svare på min problemstilling da jeg i min litteraturstudie søker jeg etter innsikt i ungdommers erfaringer. Under kvalitative studier, har jeg plassert teoretisk litteratur som kan gi utdypende innsikt og forståelse for temaet. Dette vil typisk være litteratur som beskriver hvordan en kan forvente at noe vil skje eller henge sammen (Aveyard, s. 44). Deretter har jeg satt praktisk litteratur skrevet av utøvere på feltet, og nederst i litteraturhierarkiet er kvantitative studier. Kvantitative studier har jeg funnet at er minst egnet til å svare på min problemstilling, da det forskning som bruker eksperimentelle metoder som involverer kvantifisering av funnene i form av tall (Aveyard, s. 49).

3.2.3 Inklusjons- og eksklusjonskriterier

Inklusjons- og eksklusjonskriterier er nyttig for å kunne identifisere mer spesifikt hva en skal søke etter; de bidrar til å identifisere hvilken litteratur som svarer på problemstillingen, og hvilken litteratur som ikke gjør det (Aveyard, 2019, s. 75). Med utgangspunkt i problemstillingen og litteraturhierarkiet mitt, lagde jeg tidlig en liste med inklusjons- og eksklusjonskriterier. Jeg har valgt å ekskludere studier om voksne skeive som har hatt kontakt med barnevernet eller søkt asyl i Norge som voksne, da

problemstillingen min presiserer skeive ungdommers erfaringer. Jeg har også valgt å ekskludere studier gjort før 2017, da dette er et felt som er i stadig endring som følge av både sosiopolitiske forhold og stadig utvidelse av kunnskap – og jeg ønsker å studere den ferskeste kunnskapen og innsikten.

Kriteriene fremstilles i tabellen nedenfor:

Inklusjonskriterier	Eksklusjonskriterier
Skeive barn og unge, eller voksne skeive som hadde kontakt med barnevernet i barndom og ungdomstid, eller som kom til Norge som enslige mindreårige asylsøkere	Studier om voksne skeive, eksempelvis voksne skeive asylsøkere eller voksne skeive i NAV
Har eller har hatt tiltak enten i eller utenfor hjemmet: herunder hjelpetiltak, fosterhjem, institusjon, omsorgssenter eller asylmottak	Studier om skeives erfaringer fra andre offentlige tjenester som NAV, helsetjenester og skole
Fagfellevurderte artikler og rapporter	Kvantitative studier
Publisert etter 2017	Publisert før 2017
Publisert på norsk eller engelsk	Andre språk enn norsk og engelsk

Tabell 1: inklusjons- og eksklusjonskriterier.

3.2.2 Søkene

Etter jeg utviklet litteraturhierarkiet og identifiserte inklusjons- og eksklusjonskriterier, begynte arbeidet med å finne de rette søkeordene. Å finne gode, dekkende søkeord er svært viktig når en gjennomfører søk i store databaser, slik at en finner frem til riktig og relevant forskning (Aveyard, 2019). Jeg valgte å benytte meg av både norske og engelske søkeord, for å finne så mye som mulig av tilgjengelig forskning. De innledende søkene ble gjort med følgende ord og inndeling: «Skeiv» OR «queer» OR «lhbt*» OR «lgbt*», AND «ungdom*» OR «ung*» OR «youth*» AND «child welfare services» OR «barnevern*». Bindeordet «OR» ble brukt for å søke bredest mulig, mens bindeordet «AND» ble brukt for å sikre at resultatene inkluderte både skeive, ungdom og barnevern. I utarbeidingen og utprøvingen av søkeord gjorde jeg flere vurderinger for å være så inkluderende som mulig. Det skjer stadig utvidelser av

akronymet som beskriver skeive (Skeiv Kunnskap, u. å.), i tillegg til at ulike land og disipliner kan ha ulik praksis når det gjelder omtalelse av skeive i forskning (Lewis & Reynolds, 2021). Derfor valgte jeg å søke etter både «lhbt*» på norsk og «lgbt*» på engelsk, der *-tegnet åpner for alle mulige endinger på ordet en søker etter (Aveyard, 2019, s. 84).

Gjennom disse søkene fremkom mye internasjonal forskning, særlig med utgangspunkt i USA. Av disse fant jeg én artikkel som passet mine inklusjonskriterier (Erney & Weber, 2018). Etersom forholdene i USA er svært annerledes fra Norge, både med tanke på barnevern og skeive (Kaasbøll & Svendsen, 2021), valgte jeg å gjøre mer åpne søk på nettet for å finne norsk litteratur. Der kom jeg over nettstedet «lhbtibarnevern.no», som er Rosa Kompetanses nettressurs om kjønns- og seksualitetsmangfold i barnevernet, utviklet av Foreningen Fri. Inne på denne nettsiden er det en fane som heter «Forskning og rapporter». Der fant jeg to rapporter – en om skeive barn og unges møte med barnevernet (Paulsen et al, 2020), og en om unge skeive asylsøkeres livssituasjon på omsorgssenter og asylmottak (Stubberud & Akin, 2018). Etter å ha lest rapportenes sammendrag, innholdsfortegnelse og relevante kapitler, vurderte jeg at rapporten skrevet av Stubberud og Akin (2018) om skeive enslige mindreårige asylsøkere passet mine inklusjonskriterier og jeg valgte dermed å inkludere denne rapporten. Den andre rapporten (Paulsen, et. al., 2020) bidro med innsikt i temaet, og jeg vurderte det som hensiktsmessig å inkludere denne som supplerende litteratur men ikke som en del av empirien.

Etersom jeg ikke enda hadde funnet passende litteratur, benyttet jeg meg av ytterligere to søkestrategier. Den ene er søk i referanseliste, som jeg gjennomførte i de to rapportene for å finne mulige forskningsartikler som passer mine inklusjonskriterier samt andre artikler som kunne gi meg teoretisk innsikt. Gjennom søk i referanseliste fant jeg én artikkel som passet mine, og to artikler som bidro med teoretisk innsikt i temaet (Akin, 2017; Solberg, 2017). Jeg valgte også å søke på forskerne bak rapportenes navn i databasen Oria. Dette valgte jeg å gjøre da det er et relativt lite forskningsmiljø i Norge, og søk på enkeltforfatteres navn kunne lede meg til andre artikler om samme tema de kan ha skrevet eller medvirket i. Dette ledet meg til én artikkel jeg fant passet mine inklusjonskriterier (Svendsen & Paulsen,

2021).

Til slutt endte jeg opp med tre artikler som passet mine inklusjonskriterier, og som jeg derfor har valgt som empiri til min litteraturstudie: to fagfellevurderte forskningsartikler (Erney & Weber, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021) og én rapport (Stubberud & Akin, 2018). Rapporten er omfattende, og jeg har derfor valgt å fokusere på kapittelet om enslige mindreårige asylsøkeres erfaringer med å bo på omsorgssentre og asylmottak. Det er viktig å påpeke at det har blitt gjort lite forskning i Norge på unge skeive, særlig i møte med det offentlige (Kaasbøll & Svendsen, 2021). Min søkeprosess har derfor i stor grad bestått av søk i referanseliste, brede søk i ulike databaser, samt søk etter og i forskningsgrupper. Søkeprosessen har likevel vært systematisk gjennomført.

3.3 Kritiske betraktninger og etiske vurderinger

For å kunne gjøre en god analyse og være mest mulig treffsikker i min tolkning av min empiri, er det viktig å være kildekritisk gjennom å vurdere en kildes kvalitet og relevans for oppgaven (Dalland, 2020). I tillegg er kritisk vurdering en viktig del av analyseprosessen i en litteraturstudie, da den gir en oversikt over artiklenes styrker og svakheter, bidrar til å evaluere artiklenes kvalitet, og tydeliggjør om de svarer på problemstillingen (Aveyard, 2019). For å finne så sikker informasjon som mulig, har jeg strebet etter å finne fagfellevurderte artikler og kvalitative studier til min litteraturstudie. Alle mine inkluderte artikler står høyt i litteraturhierarkiet mitt, da de alle er kvalitative studier med enten intervju eller fokusgruppe som innsamlingsmetode.

Gjennom mine litteratursøk har jeg funnet relativt lite forskning om skeive ungdommers erfaring med barnevernet, og hovedtyngden av forskningen jeg har funnet er med utgangspunkt i USA. Jeg valgte å inkludere en studie fra USA (Erney & Weber, 2018), da jeg mener den gir et godt og unikt innblikk i skeive ungdommer med ulik kulturell og etnisk bakgrunns opplevelse av barnevernssystemet, og at en del av deres opplevelser er overførbare til norsk kontekst. I prosessen med å søke etter litteratur valgte jeg også å åpne opp problemstillingen min til å inkludere også enslige mindreårige asylsøkeres erfaringer fra omsorgssentre og asylmottak. Dette gjorde jeg fordi jeg vurderte at rapporten jeg fant om temaet (Stubberud & Akin,

2018) ga svært god innsikt i ungdommenes opplevelse. Jeg har reflektert og vurdert mye rundt overførbareheten både mellom enslige mindreårige asylsøkere og annen skeiv ungdom i barnevernet, og mellom norsk og amerikansk kontekst. Konklusjonen min, etter å ha lest artiklene grundig og gjennomført en tematisk analyse av dem, er at det er mange likhetstrekk mellom ungdommenes opplevelse av systemene og at det til tross for kulturforskjeller er mye overførbarehet mellom de tre artiklene.

I en litteraturstudie må en også gjøre etiske overveielser. Blant de etiske vurderingene jeg har gjort, gjelder bruken av andres empiri. I denne oppgaven vil bestå min empiri av andre forskeres empiri, og det er viktig å reflektere rundt dette for å unngå eventuell mistolkning eller feilrepresentasjon av deres funn. I analyse- og drøftingsprosessen må jeg forsøke å forholde meg så nøytral og objektiv som mulig, og unnlate å la mine eventuelle følelsesmessige reaksjoner få virke inn på min tolkning av deres resultater og funn. Et annet etisk dilemma i min oppgave dreier seg om selve litteratursøket – er tidvis stor debatt omkring begrepsbruk når det gjelder LHBTQIA+-personer. Det finnes mange ulike paraplybegreper som omfatter denne gruppen mennesker, herunder skeive, LHBT, LHBTQI, LHBTQIA+ og deres engelske motparter. Det er viktig å være bevisst på inkluderende og eventuelt ekskluderende språk både i egne søkeord, i artikler og eventuelle andre kilder jeg benytter meg av. Ettersom det er relativt lite forskning om skeive ungdommers opplevelse med barnevernet og omsorgssentre og asylmottak, er jeg også nødt til å kontinuerlig reflektere rundt generaliserbarheten av min empiri – og være bevisst på potensialet for en ensides fremstilling av forholdene. Avslutningsvis er det viktig å presisere at jeg har gjort etiske overveielser og vurderinger gjennom hele prosessen – fra innledende søk til drøfting og konklusjon.

3.5 Analyse

Etter å ha kritisk vurdert mine inkluderte artikler, startet prosessen med tematisk analyse av dem. Tematisk analyse gjøres gjennom å sammenligne, finne kontraster mellom og tolke funnene fra den individuelle litteraturen (Aveyard, 2019, s. 137). Jeg leste nøye gjennom min inkluderte litteratur flere ganger, markerte med markeringstusj og tok notater i margene, og skrev oppsummeringer av funnene fra hver enkelt artikkel. Etter å ha identifisert temaer i artiklene hver for seg, begynte prosessen med å identifisere likheter og eventuelle forskjeller i de ulike artiklenes

tema. Deretter organiserte jeg disse, og formulerte til slutt fire temaoverskrifter som gikk igjen i alle artiklene og som passet til min problemstilling (Aveyard, 2019). Disse fire temaene danner grunnlaget for mitt videre arbeid med drøfting.

4.0 Resultat og drøfting

I min litteraturstudie ønsker jeg å undersøke skeive ungdommers erfaringer med barnevernet, omsorgssentre og asylmottak, og drøfte hvordan sosialarbeidere kan fremme empowerment og sosial rettferdighet med utgangspunkt i disse erfaringene. Jeg har gjennomført en tematisk analyse av to fagfelleverderte artikler og en rapport. Kjernen av min analyse er at systemene, i dette tilfelle barnevernet, omsorgssentre og asylmottak, har mangelfull kunnskap og kompetanse om skeive, og at ungdommene trenger trygghet og anerkjennelse for å bli trygge i sin identitet.

De tre artiklene har flere likhetstrekk, men også noen nevneverdige forskjeller. To av artiklene jeg har analysert inneholder studier gjort i Norge (Stubberud & Akin, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021), mens den siste studien er gjennomført i USA (Erney & Weber, 2018). Felles for de tre artiklene er at intervjuobjektene har eller har hatt kontakt med henholdsvis barnevernet (Erney & Weber, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021) eller omsorgssentre og asylmottak (Stubberud & Akin, 2018). To av studiene har stor variasjon i kjønnsidentitet og legning, og inkluderer homofile, lesbiske, bifile, transpersoner, og andre identiteter (Erney & Weber, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021). I den tredje artikkelen er det kun intervjuet homofile og bifile menn/gutter, samt en transkvinne (Stubberud & Akin, 2018). Dette er viktig informasjon å ta i betraktning under presentasjon av funnene fra min analyse og drøftingen av disse, da det noe begrensede utvalget i studiene kan ha påvirkning på overførbarheten.

Tematittel:	Trygghet og anerkjennelse	Identitet og «å sette livet på vent»	Manglende tematisering og kunnskap
Forskere:			
Erney & Weber, 2018	X	X	X

Stubberud & Akin, 2018	X	X	X
Svensden & Paulsen, 2021	X	X	X

Tabell 2: oversikt over temaer i artiklene, etter Aveyard (2019, s. 143).

I dette kapittelet vil jeg presentere disse funnene i nærmere detalj, og drøfte dem i lys av og opp mot kritisk sosialt arbeid, interseksjonalitet, og kulturell ydmykhet og bevissthet. Med utgangspunkt i disse teoretiske tilnærmingene og begrepene, samt med utgangspunkt i funnene fra analysen, vil jeg drøfte hvordan sosialarbeidere kan bidra til å fremme empowerment og sosial rettferdighet i arbeid skeive ungdommer i barnevernet, på omsorgssentre og på asylmottak. Avslutningsvis vil jeg sammenfatte funnene og drøftingen og se de i lys av hverandre.

4.1 Trygghet og anerkjennelse

I alle tre artiklene om skeive ungdommer i barnevernet og på omsorgssentre og asylmottak, går behovet for trygghet og anerkjennelse igjen. Dette omfatter både fysiske og psykiske faktorer, der ungdommene ønsker å føle seg trygge fra fysisk vold verbale angrep, diskriminering og utskjelling (Erney & Weber, 2018; Stubberud & Akin, 2018). Noen ungdommer fortalte om opplevelser av både fysisk og psykisk vold fra andre beboere, og noen av dem vegret seg for å si ifra til de ansatte i frykt for konsekvensene (Erney & Weber, 2018; Stubberud & Akin, 2018). I tillegg opplevde flere ungdommer at de ansatte i systemene de var i kontakt med, feilet i å anerkjenne deres skeive identitet i tilstrekkelig grad – noe som skapte utrygghet og usikkerhet (Erney & Weber, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021). Behovet for trygghet strekker seg altså også til anerkjennelse, og emosjonell og sosial støtte. Ungdommene uttrykket et ønske om å bli sett og anerkjent som hele mennesker, både i sin legning, kjønnsuttrykk, kulturelle og etniske bakgrunn, og eventuelle andre identitetsmarkører (Erney & Weber, 2018; Stubberud & Akin, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021).

Dersom tjenestene ikke anerkjenner ungdommenes skeivhet og de behov som følger med deres identitet og opplevelse, kan det stå i veien for treffsikre og fungerende tiltak (Erney & Weber, 2018; Stubberud & Akin, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021). For enslige mindreårige asylsøkere kan anerkjennelse og trygghet til å uttrykke seg

om sin skeive identitet være særlig avgjørende: noen ungdommer fortalte at det at de turte å fortelle om sin skeivhet til enten omsorgspersoner eller ansatte på omsorgssentre eller asylmottak gjorde dem oppmerksom på at de kan søke om asyl med bakgrunn i sin legning, og at de følgelig fikk hjelp til å formidle dette til UDI etter de hadde fortalt om sin identitet (Stubberud & Akin, 2018). Flere ungdommer som har hatt kontakt med barneverntjenesten fortalte at manglende anerkjennelse av deres skeivhet førte til mindre treffsikre tiltak, som plasseringer i LHBTQIA+-fiendtlige fosterfamilier (Erney & Weber, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021). Ikke-
anerkjennende praksis kan altså stå i veien for gode, treffsikre tiltak for ungdommene, som kan få store konsekvenser (Erney & Weber, 2018; Stubberud & Akin, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021).

For å sikre at skeive ungdommer føler seg ivaretatt, anerkjent og trygge, er det viktig å gi dem tilgang på kunnskap og ressurser som kan styrke deres eierskap over eget liv og selvbestemmelse (Ledwith, 2016; Payne, 2021). Dette vil også kunne føre til at ungdommene i større grad får påvirkningskraft i beslutningstakingsprosesser som omhandler dem, og dermed sørge for mer treffsikre tiltak – og en opplevelse av empowerment. For å skape anerkjennende og trygge rom og relasjoner, er det viktig at sosialarbeideren inntar en ikke-dømmende og ikke-vitende holdning, med empati og medfølelse som utgangspunkt (Azzopardi & McNeill, 2016; Gottlieb, 2021). Kulturell ydmykhet vektlegger særlig at hjelperelasjonen har potensiale for transformasjon, både for sosialarbeideren og for brukeren (Gottlieb, 2021). Gjennom å skape gode og anerkjennende rammer for hjelperelasjonen kan sosialarbeideren bidra til å gi de skeive ungdommene en opplevelse av trygghet, som igjen kan fostre empowerment.

I kritisk sosialt arbeid er rettferdighet gjennom anerkjennelse en del av å oppnå sosial rettferdighet og empowerment (Payne, 2021). I analysen fremkom det at ungdommene søker og ønsker anerkjennelse av både sine jevnaldrende, men også fra systemene og de ansatte i dem (Erney & Weber, 2018; Stubberud & Akin, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021). Rettferdighet gjennom anerkjennelse forutsetter sosialarbeidere som er villige til å tale de skeive ungdommenes sak internt i egne systemer, å løfte deres utfordringer frem og tilrettelegge for at deres stemme skal bli hørt. Sosialarbeidere har også et profesjonsansvar for å bidra til endring i systemer

som hemmer empowerment (Berg, et. al., 2019; FO, 2019). Et viktig ledd i å bidra til skeive ungdommers anerkjennelse er altså å ta kampen også på systemnivå. Anerkjennelse vil ikke alene føre til sosial rettferdighet for skeive ungdommer, men det kan frigjøre ressurser, skape trygge rom for deltakelse og bidra til å løfte ungdommenes stemme i beslutningstakingprosesser.

Både som mål og prosess er empowerment et viktig verktøy for arbeid med skeive ungdommer i barnevernet eller på omsorgssentre og asylmottak, da de gjennom empowerment kan oppleve å få kontrollen over eget liv tilbake (Ellingsen & Skjefstad, 2019). En viktig del av empowerment-orientert praksis er å styrke brukernes egen stemme, og oppfordre dem til å ta del i beslutningstakingprosesser. Der kulturell bevissthet og ydmykhet kan bidra til å skape trygge og anerkjennende rom for skeive ungdommer, kan empowerment-orientert praksis og rettferdighet gjennom anerkjennelse bidra til sosial transformasjon og rettferdighet på systemnivå.

4.2 Identitet og helhetsfokus: å se *hele* mennesket

Ønsket om trygghet og anerkjennelse leder videre til temaet identitet og «å sette livet på vent». Å navigere seg gjennom ungdomstiden, «komme ut», og forstå flere aspekter ved egen identitet er en krevende prosess for enhver ungdom – og særlig for ungdom som samtidig er involvert i inngripende offentlige systemer (Erney & Weber, 2018). Dette gjenspeiles i alle tre studier: flere ungdommer forteller at det var krevende å skulle forholde seg til og akseptere egen skeiv identitet mens de hadde tiltak gjennom barnevernet eller bodde på omsorgssentre eller asylmottak.

Ungdommene fortalte også at de ikke opplevde at det var rom for å uttrykke, utforske eller bli trygg i sin skeive identitet mens de var i kontakt med de ulike tjenestene (Erney & Weber, 2018; Stubberud & Akin, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021).

I min analyse fremkom også skam og tabu knyttet til identitet som tema. Flere ungdommer uttrykte skam rundt egen skeiv identitet (Stubberud & Akin, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021), og flere ungdommer beskrev at det i Norge fortsatt er noe tabubelagt å snakke om LHBTQIA+ (Svendsen & Paulsen, 2021). Ungdommene med minoritetsbakgrunn, både i USA og enslige mindreårige asylsøkere i Norge, fortalte at de opplevde det å forholde seg til og akseptere egen skeiv identitet som særlig vanskelig og mangesidig, da både narrativ og forventinger til åpenhet gjerne

er kulturelt betinget (Erney & Weber, 2018; Stubberud & Akin, 2018). For noen er valget om å holde tilbake informasjon om sin skeive identitet mer gunstig, da det både kan bidra til å beskytte seg selv og være en måte å hankses med samtidige identiteter på (Stubberud & Akin, 2018). Skeive minoritetsungdommer som i tillegg har kontakt med barnevernet eller bor på asylmottak eller omsorgssentre virker, etter min analyse, å ha et særlig vanskelig og flerfoldig forhold til egen identitet og identitetsutvikling.

Ungdommenes positive erfaringer knyttet til identitet handlet i stor grad om omsorgspersoner eller ansatte som så dem som hele mennesker; som anerkjente deres skeive identitet og lagde rom for å prate om det uten at det verken ble sykeliggjort eller gjort til et for stort tema (Stubberud & Akin, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021). En ungdom fortalte:

Så for min del var det fint at hun i barnevernet tok det som hun gjorde. Hun sa ok. Hun overså det ikke, men det ble heller ikke en sånn ting som vi måtte snakke om. (...) Det ble ikke nok en ting med meg som gjorde meg til det der barnet ingen klarte å ta vare på (Svendsen & Paulsen, 2021).

Det å ha trygge rammer til å utforske og bli trygg i sin identitet, med emosjonell og sosial støtte, viser seg å være fordelaktig for skeive ungdommer i barnevernet eller på omsorgssentre og asylmottak. Gjennom å se og anerkjenne hele mennesket, inkludert alle deres kryssende identiteter, hvordan de påvirker hverandre, og hvordan diskriminering kan oppleves ulikt ut fra kontekst og hvilken identitet som er mest sårbar på det gitte tidspunkt, kan sosialarbeideren gi ungdommene en bekreftelse på at deres identitet er gyldig og likeverdig (Payne, 2021, s. 480). Interseksjonalitet blir derfor et viktig verktøy i å bekrefte og anerkjenne ungdommenes identitet. Empowerment og identitet er også nært tilknyttet hverandre. For skeive ungdommer, og særlig skeive ungdommer med flerkulturell bakgrunn, kan det å oppleve å ha kontroll over eget liv og ha innsikt i og forståelse for deres egne kryssende identiteter være nøkkelen til å navigere et heteronormativt samfunn.

Kulturell bevissthet og ydmykhet blir også viktig. De fleste som jobber med ungdom i barnevernet, særlig i barneverntjenesten, er kvinner som tilhører majoritetskulturen – det vil si hvite, heterofile kvinner fra middelklassen (Erney & Weber, 2018; Paulsen,

et. al., 2020). Å møte ungdommene på en utforskende måte med respektfull nysgjerrighet vil kunne være kritisk for å bygge en god hjelperelasjon og få innsikt i hvordan ungdommene faktisk opplever det å være skeiv og i kontakt med systemene (Azzopardi & McNeill, 2016). Det er nødvendig for sosialarbeideren å søke etter å forstå ungdommenes kultur og identiteter slik ungdommene selv forstår dem. For å oppnå dette må sosialarbeideren legge fra seg rollen som ekspert, og gi definisjonsmakten tilbake til ungdommen (Gottlieb, 2021; Payne, 2021).

4.3 Manglende tematisering og kunnskap

Et gjennomgående tema i de tre artiklene er at de ansatte i liten grad tematiserer skeivhet i møte med skeive ungdommer. Flere ungdommer påpekte et ønske om at de ansatte de treffer tar opp deres skeivhet som et tema, med god kompetanse og kunnskap som utgangspunkt. Ungdom i kontakt med barnevernet forteller at fravær av tematisering og spørsmål rundt deres legning og kjønnsuttrykk bidrar til større usikkerhet og mistro til systemet (Erney & Weber, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021). Noen enslige mindreårige asylsøkere fortalte at seksuell orientering ble tematisert i for eksempel felles undervisning på omsorgssentre og asylmottak, men at de ikke opplevde dette som positivt og at det ikke ble skapt trygge rammer for diskusjon av temaet (Stubberud & Akin, 2018). For denne gruppen ansatte og undervisere med god kunnskap om kjønn og seksualitet særlig viktig, da mange av dem kommer fra land der homofili er ulovlig eller bringer med store sosiale konsekvenser (Stubberud & Akin, 2018).

Det er altså ikke nok å snakke om kjønn og seksualitet – flere ungdommer identifiserer manglende eller mangelfull tematisering som et resultat av de ansatte eller fosterforeldrenes manglende kunnskap (Erney & Weber, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021). Ungdommene oppgir et ønske om at fosterforeldre og ansatte de møter har kunnskap om skeivhet, og at de tør å stille spørsmål dersom det er noe de ikke kan. Noen ungdommer beskriver at fravær av spørsmål om deres skeivhet fører til mer ulikhet (Svendsen & Paulsen, 2021). Flere ungdommer etterspør også mer kompetanse og oversikt over nettressurser og interesseorganisasjoner, både som et ledd i å veilede ungdommene men også for å øke sin egen kompetanse (Stubberud & Akin, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021). I tillegg etterlyser flere ungdommer et mer inkluderende språk: at de ansatte spør hvordan ungdommene ønsker å bli adressert

og omtalt, og bruker et mer kjønnsnøytralt språk der det er hensiktsmessig (Erney & Weber, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021). Der fremstår som viktig for ungdommene å ikke måtte forklare eller lære opp de ansatte om sin identitet, men at de ønsker å bli møtt med åpenhet og kunnskap slik at de kan føle seg trygge og tatt på alvor.

Tjenestenes manglende kompetanse og kunnskap om skeivhet bekreftes også av annen forskning. I en omfattende rapport om LHBTI og barnevern, fremkommer det at ansatte selv kjenner at de mangler kompetanse og kunnskap om skeivhet (Paulsen, et. al., 2020). I Stubberud og Akins rapport, som jeg har brukt i min analyse, blir også ansatte på omsorgssentre og asylmottak intervjuet, og de forteller om lignende forhold. Ansatte både i barnevernet og på omsorgssentre og asylmottak forteller at skeivhet og LHBTQIA+-tematikk sjeldent eller aldri tematiseres på arbeidsplassen før det eventuelt blir aktuelt – og da tas temaet opp på initiativ fra den enkelte ansatte. Det finnes sosialarbeidere ute i tjenestene som har kompetanse og innsikt i LHBTQIA+-tematikk og -problematikk, men det har oppnådd på egenhånd og er avhengig av den enkeltes personlige engasjement (Paulsen, et. al., 2020).

Mangel på kunnskap og innsikt i skeivhet og skeiv virkelighet synes å være en barriere for empowerment, noe som utløser sosialarbeiderens ansvar for å arbeide mot endring av disse systemene (Ellingsen & Skjefstad, 2019; Fellesorganisasjonen, 2019). Endring på systemnivå kan gjennomføres på forskjellige måter. Gjennom å fremme ungdommenes stemme og erfaringer, og løfte skeivhet som et tema, kan den individuelle sosialarbeider bidra til endring i rutiner og kompetanse lokalt på sin arbeidsplass. Kritisk refleksjon og selvrefleksjon vil være særlig viktig, da det å involvere sine kolleger i en kritisk refleksjon er et viktig ledd på veien mot sosial rettferdighet (Gottlieb, 2021).

Å arbeide for endring i selve systemene kan være en utfordrende og krevende prosess for den enkelte sosialarbeider, da umiddelbare resultater er sjeldne (Payne, 2021). Det er like fullt viktig arbeid, da det kan bidra til en opplevelse av empowerment for de skeive ungdommene. Et systemisk kunnskapsløft synes å være viktig for å sikre likebehandling og myndiggjøring av skeive ungdommer i barnevernet, på omsorgssentre og asylmottak.

Et viktig prinsipp innen kulturell bevissthet er å innta en informert ikke-vitende posisjon i møte med flerkulturelle brukere. Azzopardi og McNeill (2016) vektlegger samtidig viktigheten av å ha kjennskap til potensielle kulturelle praksiser og holdninger, forutsatt at en klarer å ha et åpent sinn og en respektfull nysgjerrig tilnærming. Denne balansegangen er det viktig for sosialarbeideren å ha med seg i møte med skeive ungdommer, særlig de med kryssende identiteter, for å skape en trygg og virkningsfull relasjon og fremme empowerment. Funnene i analysen viser at noe kunnskap er nødvendig, men at sosialarbeideren bør møte ungdommene med respektfull nysgjerrighet og åpenhet.

Målet med empowerment kan sies å være det å gjøre folk i stand til å gjenkjenne sine egne ressurser, øke deres egne kapasitet og selvtillit til å utnytte disse ressursene, og oppmuntre dem til å søke makt og myndiggjøring (Payne, 2021, s. 361). Gjennom opplysningsarbeid kan sosialarbeidere bidra til empowerment-prosessen og sosial rettferdighet for denne gruppen. Opplysningsarbeid kan gjøres på flere måter: å veilede ungdommene i deres rettigheter og tilgjengelige tjenester, tilrettelegge for oppmuntre deltakelse i organisasjoner som kjemper for skeives rettigheter, å dele kunnskap og erfaringer med kolleger på arbeidsplassen og å løfte skeive ungdommers stemmer i politiske systemer (Ellingsen & Skjefstad, 2019; Payne, 2021).

4.4 Drøfting i et helhetsperspektiv: makt, sosial rettferdighet og empowerment

I Paulsen m. fl. (2020) påpekes det at det har oppstått en forestilling om at gjennom å ikke ta opp skeivhet som tema, viser sosialarbeideren at hen aksepterer og tolererer LHBTQIA+-personer. Samtidig forteller ungdommer i flere studier at en ikke-tematisering fører til diskriminerende praksiser som oppleves urettferdige og krenkende (Erney & Weber, 2018; Stubberud & Akin, 2018; Paulsen, et. al., 2020; Svendsen & Paulsen, 2021). Den rådende diskursen i tjenestene innebærer en taus toleranse av skeive – til tross for at skeive ungdommer selv uttrykker et behov om aktiv anerkjennelse og bekreftelse av sin identitet. Barnevernet og omsorgssentre og asylmottak blir altså undertrykkende systemer som hindrer empowerment og sosial rettferdighet gjennom diskursiv makt og doxa. Innenfor kritisk sosialt arbeid har sosialarbeidere et ansvar for å utfordre disse ideene, lytte til skeive ungdommers erfaringer og løfte deres stemmer slik at diskursen og doxa endres.

I lys av funnene fra analysen blir særlig den kritiske tilnærmingen, deltakerperspektivet og anti-undertrykkelse viktig for å fremme sosialt arbeid for og i møte med skeive ungdommer. Arbeid etter den kritiske tilnærmingen vil kunne innebære å rette søkelys mot den direkte og indirekte diskrimineringen skeive ungdommer opplever, og hvilke sosiale strukturer som forårsaker denne diskrimineringen. Slike sosiale strukturer kan være rådende diskurs og doxa i samfunnet for øvrig og i systemene spesielt – både når det kommer til legning, kjønnsuttrykk og etniske minoriteter og andre kryssende identiteter.

(Watts & Hodgson, 2019, gjengitt i Payne, 2021). I alle tre studiene ble behovet for skeive fellesskap og anerkjennelse løftet frem som viktige tema (Erney & Weber, 2018; Stubberud & Akin, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021), og i en deltakertilnærming til sosial rettferdighet vil det følgelig være viktig å legge til rette for at ungdommene kan delta i organisasjoner som Skeiv Ungdom, Skeiv Verden og Fri – organisasjoner som kjemper for skeives rettigheter og skaper rom for sosiale fellesskap. I tillegg vil det å skape rom for trygg og aktiv deltakelse i beslutningstaking være viktig.

En anti-undertrykkende tilnærming til sosial rettferdighet er tett knyttet til sosialarbeidernes ansvar for å sikre ungdommens autonomi og rettigheter, som nedfelt av IFSW og Fellesorganisasjonen (Berg, et. al., 2019). Sosialarbeidere har en plikt til å motarbeide og endre systemer som fører til sosial urettferdighet og umyndiggjøring gjennom inkluderende praksis. Empowerment blir et viktig verktøy i denne prosessen – da en ved å gi makt, anerkjennelse og trygghet til den enkelte ungdom, vil kunne frigjøre ungdommens iboende ressurser og kapasitet til å selv aktivt delta i endringsarbeidet (Ledwith, 2016; Payne, 2021).

5.0 Konklusjon og implikasjoner for praksis

Jeg har i denne bacheloroppgaven undersøkt skeive ungdommers erfaringer med barnevernet, omsorgssentre og asylmottak, og utforsket hvordan sosialarbeidere kan fremme sosial rettferdighet og empowerment i møte med denne gruppen. Til tross for lite eksisterende forskning på feltet, og inkludert forskning er blitt gjennomført i svært ulike kontekster, viser min litteraturstudie flere viktige likhetstrekk mellom skeive

ungdommers opplevelse av barnevernet i henholdsvis USA og Norge, samt det å bo på norske omsorgssentre og asylmottak. Gjennom en tematisk analyse av to forskningsartikler og en rapport, fant jeg at barnevernet, omsorgssentre og asylmottak kan være systemer som hindrer sosial rettferdighet og empowerment på grunn av manglende kompetanse, kunnskap og innsikt i skeivhet og skeive erfaringer. Manglende kunnskap og refleksjon ser ut til å føre med seg manglende anerkjennelse av ungdommenes identitet og livssituasjon, som igjen fører til mindre treffsikre tiltak og utrygg ungdom.

Å fremme empowerment og sosial rettferdighet i arbeid med skeive ungdommer inkluderer blant annet å arbeide for systemendring, med hold i både den internasjonale definisjonen av sosialt arbeid (Berg, et. al., 2019) og i Fellesorganisasjonens yrkesetiske grunnlagsdokument (2019). I tillegg vil arbeid med å fremme empowerment og sosial rettferdighet inkludere arbeid og innsats på mikro- og meso-nivå: med interseksjonalitet som verktøy kan ungdommenes kryssende identiteter i større grad forstås og tas hensyn til, og med prinsipper fra kulturell bevissthet og kulturell ydmykhet kan sosialarbeideren jobbe sensitivt for en trygg og anerkjennende hjelperelasjon i tillegg til å gjøre endringer lokalt på arbeidsplassene. Det er også et stort behov for mer forskning på skeive ungdommers erfaringer med offentlige instanser for å få bedre innsikt i deres levde opplevelse. Her kan sosialarbeidere også bidra.

Skeive ungdommer i tjenestene har behov for mer enn toleranse – de ønsker å bli sett, lyttet til og tatt på alvor (Erney & Weber, 2018; Stubberud & Akin, 2018; Svendsen & Paulsen, 2021). Sosialarbeidere har et ansvar for å utfordre etablerte sannheter og praksiser, og gjennom å fremme empowerment og deltakelse kan sosialarbeidere vise ungdommene at de lytter – og bidra til å forme tjenestene etter ungdommenes erfaringer.

7.0 Litteraturliste

- Adams, R. (2008). *Empowerment, participation and social work*. (4. utg.). Palgrave Macmillan.
- Aveyard, H. (2019). *Doing a Literature Review in Health and Social Science*. (4. utg.). Open University Press.
- Azzopardi, C. & McNeill, T. (2016). From Cultural Competence to Cultural Consciousness: Transitioning to a Critical Approach to Working Across Differences in Social Work. *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work*, 25(4), 282-299. <https://doi-org.galanga.hvl.no/10.1080/15313204.2016.1206494>
- Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet. (u.å.). *Lhbtqi-personer med innvandrerbakgrunn*. Bufdir. https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/lhbtqi/Flere_minoritetstilhorighet_er/Asylsoker/
- Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet. (2023). *Hvor mange er lhbtqi?*. Bufdir. https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/lhbtqi/Hvor_mange/
- Berg, B., Ellingsen, I. T., Levin, I. & Kleppe, L. C. (2019). Hva er sosialt arbeid? I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: en grunnbok* (3. utg., s. 19-35). Universitetsforlaget.
- Carastathis, A. (2014). The Concept of Intersectionality in Feminist Theory. *Philosophy Compass*, 9(5), 304-314. <https://doi.org/10.1111/phc3.12129>
- Collins, P. H. , Bilge, S. (2020). *Intersectionality* (2. utg.) Policy Press
- Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. *The University of Chicago Legal Forum*, 1989(1), 139-167.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Engvik, M. (2022). *Dårligere levekår blant ikke-heterofile*. SSB. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/levekar/artikler/darligere-levekar-blant-ikke-heterofile>
- Ellingsen, I. T. & Skjefstad, N. S. (2019). Anerkjennelse, myndiggjøring og brukermedvirkning. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.),

- Sosialt arbeid: en grunnbok* (3. utg., s. 97-111). Universitetsforlaget.
- Erney, R. & Weber, K. (2018). Not all Children are Straight and White: Strategies for Serving Youth of Color in Out-of-Home care who Identify as LGBTQ. *Child Welfare*, 96(2), 151-177. <https://www.jstor.org/stable/10.2307/48624548>
- Fellesorganisasjonen (2019). *Yrkesetisk grunnlagsdokument*. <https://www.fo.no/yrkesetisk-grunnlagsdokument/fo-yrkesetisk-grunnlagsdokument-2019-2023-article6951-3644.html>
- Fisher-Borne, M., Cain, J. M. & Martin, S. L. (2014). From Mastery to Accountability: Cultural Humility as an Alternative to Cultural Competence. *Social Work Education*, 34(2), 165-181. <https://doi.org/10.1080/02615479.2014.977244>
- Fram, M, S. (2004). Research for Progressive Change: Bourdieu and Social Work. *Social Service Review*, 4(78), 553-576. <https://www.jstor.org/stable/10.1086/424544>
- Gram, K. H. (2022). *1 av 3 skeive lite tilfreds med egen psykisk helse*. SSB. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/levekar/artikler/darligere-levekar-blant-ikke-heterofile>
- Gottlieb, M. (2021) The Case for a Cultural Humility Framework in Social Work Practice. *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work*, 30(6), 463-481. <https://doi.org/10.1080/15313204.2020.1753615>
- Kaasbøll, J., Pedersen, S. A. & Paulsen, V. (2021). What is known about the LGBTQ perspective in child welfare services: A scoping review. *Child & Family Social Work*, 27(2), 358-369. <https://doi.org/10.1111/cfs.12894>
- Ledwith, M. (2016). *Community development in action: Putting Freire into practice*. Policy Press.
- Lenz, C. & Moldrheim, S. (2019). «Nulltoleranse» – fra lydighet til myndighet. *Dembra. Faglige perspektiver på demokrati og forebygging av gruppefiendtlighet i skolen* (2), 34-49.
- Lewis, C. & Reynolds, N. (2021). Considerations for conducting sensitive research with the LGBTQIA+ communities. *International Journal of Market Research*, 63(5), 544-555. <https://doi.org/10.1177/14707853211030488>
- Logan, C. S., Reisner, S. L., Findling, M. G., Blendon, R. J., Benson, J. M., Sayde, J. M., & Miller, C. (2019). Discrimination in the United States: Experiences of lesbian, gay, bisexual, transgender and queer Americans. *Health Services Research*, 54(2), 1454-1466. <https://doi.org/10.1111/1475-6773.13229>

- Opinion. (2022). *Befolkningens holdninger til LHBTIQ-personer. Rapport fra en spørreundersøkelse*. Bufdir/Opinion.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005535>
- Paulsen, V., Svendsen, S., Tøndel, G., Kaasbøll, J., Ådnes, M., Thaulow, K. & Midtgård, T. (2020). *Skeive barn og unge i barnevernet: en studie av barnevernets praksiser og tilnærminger*. NTNU Samfunnsforskning.
<https://hdl.handle.net/11250/2719271>
- Payne, M. (2021). *Modern social work theory* (5. utg.) Macmillan International Higher Education.
- Skeiv Kunnskap, (u. å.). *Hva står LHBT for? LHBT? LHBTIAQS?*. Fri Oslo og Viken.
<https://skeivkunnskap.no/lessons/lhbt-lhbtiaqs/>
- Skeiv Ungdom & Analyse og Tall (2022). «Snakk med meg». *Et innblikk i Ungdomstelefonen 2014-2021*. Ungdomstelefonen.
<https://ungdomstelefonen.no/rapport-snakk-med-meg/>
- Solberg, A. (2017). *Skeiv i Helse-Norge. Kartlegging av tilbud for skeive i innlandet og helsepersonells kompetanse om seksuell orientering, kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet* (Rapport 2/2017, Likeverdige Offentlige Tjenester). Likestillingscenteret. <https://likestillingscenteret.no/skeiv-i-helsenorge/>
- Stubberud, E. & Akin, D. (2018). *Alene og skeiv. En studie av livssituasjonen for skeive enslige mindreårige asylsøkere i omsorgssentre og asylmottak*. Forlaget Nora. <http://hdl.handle.net/11250/2594652>
- Svendsen, S. & Paulsen, V. (2021). Skeive ungdommers møte med barnevernet. *Norges Barnevern*, 98(4), 274-289. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2021-04-04>